

פרוטוקול מס' 52
מישיבת ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות
יום שני, י"ט בשבט התשע"ד (20 בינואר 2014), שעה 11:30

סדר היום:

השתלבותם של צעירים עולים בכפרי הנוער והפנימיות

נכחו:

חברי הוועדה:

יואל רזבוזוב – היו"ר
נסים זאב
דב ליפמן
אברהם מיכאלי
שמעון סלומון

מוזמנים:

מפקחת פנימייתית, משרד החינוך	–	בליינש מקונן
מנהלת כפר הנוער רמת הדסה, משרד החינוך	–	מיכל שטרן
מנהל כפר הנוער חוות הנוער הציוני, משרד החינוך	–	פנחס כהן
מנהל כפר הנוער כנות, משרד החינוך	–	יוסף חזי
מנהל הפנימייה בחוות הנוער הציוני, משרד החינוך	–	דניאל חיים
מנהל כפר הנוער הדתי כפר חסידים, משרד החינוך	–	בנימין חדד
רב כפר הנוער הדתי כפר חסידים, משרד החינוך	–	מנחם קבדה
בוגרת המינהל, משרד החינוך	–	אירה קונסטרינסקי
מנהל מינהל חינוך התיישבותי, משרד החינוך	–	בני פישר
מנהל אגף קליטת עולי אתיופיה, משרד העלייה והקליטה	–	אמיר תואבה
מנהלת תחום בכירה בחינוך, משרד העלייה והקליטה	–	שרי פייר
מפקחת ארצית פנימיות, שירות ילד ונוער, משרד הרווחה והשירותים החברתיים	–	יעל דורי
הסוכנות היהודית	–	דנה זקס
חניך, הסוכנות היהודית	–	לידור סלומון
מנכ"לית הפורום הציבורי כפרי הנוער והפנימיות בישראל	–	ענת נחמיה לביא
מנהלת פרויקט רב-תרבותי לנוער יוצא אתיופיה, עמותת על"ם	–	ריקי מתשה
על"ם - עמותת למען נוער המצבי סיכון ומצוקה	–	רבק מרשה ריקי
ראש מינהלת נעלי"ה, מינהלת נעלי"ה	–	ישעיהו יחיאל
מנהלת חינוך והשמה, מינהלת נעלי"ה	–	יונה אוסטר
מנהלת ביה"ס, כפר הנוער יוענה ז'בוטינסקי	–	מילה ספיבק
מנכ"ל האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה	–	זיוה מקונן-דגו
מנכ"לית ארגון צפון אמריקה למען יהודי אתיופיה	–	שושנה בן-דור
טרום מתמחה, טבקה - מרכז לסיוע משפטי וסגור קהילתי ליוצאי אתיופיה	–	מרון היווט גברה
עו"ד, טבקה - מרכז לסיוע משפטי וסגור קהילתי ליוצאי אתיופיה	–	בת חן משינסקי
		אבן
חבר הנהלת הפורום הציבורי, כפרי הנוער והפנימיות בישראל	–	בנימין לוי
מנכ"ל, אגודה ישראלית למען ילדים עולים	–	אלי זרחין
מנהלת אגף תלמידים, אגודה לקידום החינוך	–	שוש סלע
תלמיד בחוות הנוער הציוני	–	אריק בלולאשוילי
תלמידה בחוות הנוער הציוני	–	ליסה לוינה
חניך בכפר הנוער רמת הדסה	–	עובדיה צ'אנקואל
חניכה בכפר הנוער הדתי כפר חסידים	–	חנה שילאן
תלמיד כפר הנוער כנות	–	ריזאל אלקבץ

חניך כפר הנוער הדתי כפר חסידיים	–	אברהם צ'קול
תלמיד כפר נוער כנות	–	אשטר אשטה
חניכה, הסוכנות היהודית	–	כריסטינה אשורוב
חניך כפר הנוער הדתי כפר חסידיים	–	אבי צ'קול
לוביסט	–	אלכס גנדלר
		ענבל נחמד

מנהלת הוועדה:

דנה גורדון שושני

רישום פרלמנטרי:

הדס צנוירט

השתלבותם של צעירים עולים בכפרי הנוער והפנימיות

היו"ר יואל רזבוזוב:

בוקר טוב, אני מתכבד לפתוח את הישיבה. על סדר-היום: השתלבותם של צעירים עולים בכפרי הנוער והפנימיות. אני שמח לראות כאן את חניכי הפנימיות וכפרי הנוער, שהם עולים מתפוצות שונות, וכן מנהלי כפרי הנוער והפנימיות וכן נציגי משרדי המשרדים והארגונים. נשמח לשמוע היום מפי החניכים, וכמובן של המנהלים, על ההשתלבות של אותם חבריה ועל ההישגים שלהם. אני מבקש להודות למנהלים ולעוסקים במלאכה על תרומתם לקליטת התלמידים העולים בחברה בישראל ולקידומם.

אני נעניתי לבקשתו של חברי, חבר הכנסת שמעון סולומון, לקיים את הדיון הזה כאן היום, ואשמח לתת לו לפתוח את הדיון. אני מברך – יש פה חברי הכנסת מיכאלי וליפמן. ניתן בהמשך את רשות הדיבור גם למר בני פישר, מנהל מינהל החינוך ההתיישבותי. מברוק – הוא חדש. חבר הכנסת סולומון, בבקשה.

שמעון סולומון:

תודה רבה. אדוני היושב-ראש, חברי כנסת. זאת הזדמנות לומר מזל טוב לבני פישר, חברי הטוב. התחלת לפני חודש. שיהיה לך בהצלחה. יש לך הרבה מה לעשות, כי לשמחתי הרבה, כפרי הנוער בשנה האחרונה, אני חושב, זוכים להתייחסות מיוחדת בנושאים שהיו לא מטופלים עד עכשיו – הזנחות, אם בבנייה. לא היתה הרבה התייחסות לתחומים שקשורים לתנאי המגורים וכו'. למזלנו, יש פה שילוב כלים יפה מאוד גם של שר החינוך, שמודע, וגם ארגונים ומנכ"ל חדש. אני מאמין שהדברים ילכו וישתפרו.

זו ההזדמנות לומר שברור לנו שמקום החינוך הטוב ביותר לילד הוא בבית שלו. שלא נתבלבל אף פעם, שכפר נוער הוא מקום אידיאלי, כפר שמיועד כמטרה ראשונה; הוא בליט ברירה. אנחנו צריכים ברמת העיקרון לחנך ולדעת בעיקר שהמקום הכי טוב וטבעי לילד זה בבית שלו. אלא מה, שיש לנו אילוצים. לא כל ילד זוכה לחינוך, מכל מיני סיבות – סיבות משפחתיות, סיבות סוציאליות. יש יתומים, יש כאלה שעדיף להם לצאת מהבית מאשר להיות שם. לכן אני אומר תמיד שזו חלופה, וזו צריכה להיות חלופה הכי קרובה למשפחה, הכי חמה, הכי מחבקת, הכי מקדמת גם מבחינת הלימודים, כדי שלפחות דווקא לילדים האלה יהיה עתיד טוב יותר, כי הרקע שלהם לפעמים לא כל כך טוב.

אני יודע שיש הרבה ביקורות. היום לא נתעסק בביקורות, להפך. אני יכול לומר על עולים חדשים, אם אני לוקח יוצאי אתיופיה, במקרה, אני התחנכתי מגיל 12 בפנימיות, מכיתה ו'. ולא יצאתי פגוע. הנה, ברוך השם, אני במקום מכובד. לכן חשוב מאוד לדעת שמנהיגי המדינה בראשית הדרך וגם היום, כשאנחנו בודקים איפה נמצאים בוגרי כפרי הנוער, ברוך השם, אפשר רק להתגאות. אם אני לוקח בוגרי כל הכפרים-

--

קריאה:

בן יקיר. אלוף בצה"ל.

שמעון סולומון:

שחזר לשם, להיות גם בהנהלה, והוא עוזר להם. לשמחתי, גם עבדתי שם. אני מרגיש לפעמים שאנחנו לא מבליטים מספיק את הדברים החיוביים במה שקורה בכפרי נוער. יוצאי אתיופיה, למשל, אם אנחנו לוקחים בכל הארץ, כל אלה שנמצאים בהצלחות הכי גבוהות, שמשולבים במקומות הכי גבוהים, ואם משהו חולק, שיפריע לי ויגיד נתון אחר, רוב המוצלחים שנמצאים במקומות העבודה באקדמיה הם בוגרי כפרי נוער, לשמחתי הרבה. זה לא אומר שאין מה לתקן; יש הרבה מה לשפר. אפשר להגיע להרבה יותר גבוה, לכן חשוב לדבר על הרמה החיובית. רק אתמול היתה לי פגישה עם שמואל אבוהב בכובעו השני בפורום כפרי הנוער והפילנתרופיה הנהדרת שהולכת ומתרחבת סביב כפרי הנוער. לי יש בכלל נגיעה אחרת – לא מזמן הייתי בארצות הברית, בקהילה יהודית שמסייעת לכפרי הנוער, והיתה לי הזכות לומר להם כמה מילים. נדמה לי שבפברואר אני בלונדון בעניין הזה. כלומר יש הרבה גורמים שמסייעים. אני מאוד שמח לומר את זה, כי למשל, אם ניקח את כפר בן יקיר שהזכרת, בני לוי, פילנתרופ שנמצא שם - -

אברהם מיכאלי:

הוא שייך לאותה קבוצה שהזכרת, של אבוהב.

שמעון סולומון:

נכון. הוא לקח את בן יקיר כפרויקט אישי, והפך את זה לפנינה, כלומר לא רק מקום חינוך נורמלי, אלא גם מקום שאפשר לחיות בו באופן הרבה יותר טוב מבחינת הסביבה. לכן אפשר לומר הרבה דברים טובים, ואשמח מאוד שנציף את הדברים הטובים, ובמשך הזמן גם נדבר, איך אנחנו משפרים.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה לחבר הכנסת סולומון. אני שמח לשמוע שהתחנכת בכפרי נוער. גם אני התחנכתי בפנימייה – אמנם עם רקע ספורטיבי, במכון וינגייט, אבל מגיל 13 עד גיל 18 הייתי מחוץ לבית. זה גם חינוך התיישבותי. אני מכיר, כפי שחבר הכנסת סולומון אמר, שהוא מכיר חברים מהעדה האתיופית שהצליחו והתחנכו שם ויצאו באמת אזרחים מצוינים, אני מכיר גם מהרקע של עולים מברית המועצות לשעבר. גם שם חברה הלכו לצבא, שירתו, חלקם אנשי עסקים, חלקם תורמים במקומות אחרים. אין שום פסול להתחנך בחינוך התיישבותי. אולי יש סטיגמות, אבל אני חושב שיש פה דוגמאות מצוינות מהחברה שיצאו משם.

חבר הכנסת ליפמן, בבקשה.

דב ליפמן:

כבוד היושב-ראש, חבר הכנסת סולומון, תודה רבה על היוזמה. באמת הגעתי לשמוע וללמוד ולא ללמד, אבל רציתי להעביר מסר גם על העולים מצפון אמריקה. יש בעיה של השתלבות לתוך התרבות הישראלית ולהפוך להיות באמת ישראליים. אמנם אנחנו גרים באותה שכונה ומדברים אנגלית, ועדיין התרבות האמריקאית, אבל אני יכול לספר בסיפור האישי שלנו – הבן שלנו היה בן 7 כשעלינו, אמריקאי לגמרי כמה שנים. בתיכון הלך ללמוד בפנימייה. תוך חודש הפך ישראלי לגמרי. הוא היה בפנימייה כל היום וכל הלילה. למדתי מזה, שאם רוצים באמת שישתלבו, וקליטה כמו שצריך להיות, זו הדרך. אנחנו בבית יכולים לתת לו משהו, אבל זה עדיין התרבות שלנו, וזה לא נותן לו לחזק את עצמו כאזרח ישראלי. אז באתי רק לחזק את כל הנושא, וגם לשמוע איך אנחנו כחברי כנסת יכולים לעזור. תודה רבה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה לחבר הכנסת ליפמן. אתן את רשות הדיבור עכשיו למר בני פישר, מנהל המינהל לחינוך התיישבותי של משרד החינוך. ברכות על התפקיד החדש. יישר כוח. אנחנו פה כוועדה, כחברי כנסת מוכנים לסייע בכל מה שאפשר, כי אנחנו באמת מאמינים בחינוך הזה, ויכולים לצאת משם אנשים ראויים. כבר אני חושב על דברים שיש לי לקדם אתך בנושא. בבקשה.

בני פישר:

בוקר טוב. אני מאוד שמח להיות פה עכשיו עם אנשים מדהימים ומקסימים שיושבים פה, שיציגו את עצמם עוד מעט. תודה ליושב-ראש הוועדה ולחברי הכנסת ולשמעון ידידי, שדוחף חזק את העניין הזה.

הכותרת של התפקיד של הארגון שאנחנו נמצאים בתוכו זה המינהל לחינוך התיישבותי פנימייתי ועליית הנוער. אנחנו קצת שוכחים את הסיפור של עליית הנוער. הוא נמצא בסוף, אבל אני חושב שהוא לבת העשייה שלנו, ואגיד גם למה. אבל החוגגים האמתיים הם אותם תלמידים מדהימים, שחלקם יושבים פה, ואחרים נמצאים בארבעים כפרי נוער, ולא רק כפרי נוער; פנימיות נוספות. אלפי עולים חדשים שנמצאים בכפר הנוער, ונמצאים בכפר הנוער ובפנימייה מבחירה. אחד הדברים שהזכרת, חבר הכנסת, זה הרצון של כל מתבגר להשתייך. זה קשה למתבגר בכלל, וזה קשה ודאי למתבגר עולה חדש: יש קשיי שפה, יש קשיי מנטליות. הרבה פעמים ההורים עסוקים בעצמם בלהיות שייכים לחברה הישראלית, והילד קצת הולך לאיבוד.

מה שאנחנו עושים בכפרי הנוער, אנשי החינוך המדהימים, זה מייצרים סוג של בית שעסוק 24 שעות בתיווך – באיך מתווכחים את החברה הישראלית. מסתבר שצריך לתווך הכול. צריך לתווך לכל מתבגר, אבל ודאי למתבגר שיש לו קשיי שפה, קושי מנטלי, קשיים חברתיים, ולא בגלל שהוא נולד כזה; בגלל שהוא עשה שינוי. הוא מהגר. הוא עבר ממקום אחד למקום אחר. זה קשה, כל מי שעבר את זה יודע. אמנם אני לא עולה חדש – אני בן לעולים, אבל אנחנו מכירים את זה, מכירים את זה מהשכנים, ו-וודאי מכירים את זה בתוך הכפרים. זו מומחיות שפיתחנו בכפרי הנוער, ואנחנו גאים בזה. אני חושב שכשילד מגיע לשם, אתה, שמעון עשית הבחנה: ילד צריך לגדול בבית, אבל אני רוצה להשתמש במושג תלמודי: צריך לקרוא לכפרי הנוער: הלכתחילה של הבדיעבד. זה המקום, מכיוון שזה לא עוד בית ספר. זה לא עוד

מוסד חינוכי. זה סוג של בית. זה סוג של קהילה שיש בה הרבה מבוגרים, והמבוגר זה לא בהכרח רק המורה; זה יכול להיות המדריך, זה יכול להיות הכובסת במכבסה ואם הבית. צוות שלם שחדור בתחושת שליחות, ועוזר לחניכים שלנו.

בנקודת זמן יש לנו אלפי תלמידים. יש לנו תוכנית נעלה של ילדים שעולים ללא ההורים, שוודאי, על אחת כמה וכמה, צריך לעזור, לחבק ולתמוך בהם, וגם עולים חדשים. כמעט כולם נשארים כאן. במובן הזה חשוב לומר שהמפעל שלנו הוא מפעל ציוני, יהודי, חד-משמעית. רובם נשארים בארץ, רובם מצליחים עם בגרות טובה, משתלבים בצבא במקומות משמעותיים, באקדמיה. זה לא קורה לבד. זה תהליך שלוקח ארבע שנים. אגב, כמעט לכל עלייה יש נציגות אצלנו. עכשיו אנחנו עם עולים – יושב פה בני חדד, מנהל כפר הנוער כפר חסידים. אנחנו עם עולים מבני מנשה. זו עלייה מדהימה של אנשים מקסימים, שעלו מאיזשהו אזור בהודו. יש לנו פה נציג שידבר. המקום הבטוח הוא כפר הנוער, כי אתה מקבל מקום שמחבק, אוהב אותך, עוטרך אותך 24 שעות כל השנה.

קריאה:

אתמול חיתנו חמישה זוגות בכפר הנוער מהקהילה.

בני פישר:

נכון. זה אומר, כפר זה בית לכל החיים. מערכת החינוך במדינת ישראל, חוק חינוך חובה, מסתיים בגיל 18 אתה נפרד. בכפר הנוער לא נפרדים בכלל, כלומר ממשיכים ללוות אותם. יש כאלה שהם חסרי עורף משפחתי, אז הכפר מהווה סוג של בית. יש כאלה שבאים להתחתן, ויש כאלה שברגעי משבר מוצאים מקום טוב לנוח בו ולקבל כוח. זה עסקה לכל החיים. במובן הזה דווקא העולה החדש מקבל סוג של בית עם המון עוצמה.

הדבר הזה לא יכול להתרחש סתם. יש אנשים מדהימים שבחרו בעבודה חינוכית, וזו תחושת שליחות. אין סיימת ב-16:00 ואתה חוזר הביתה. אתה לוקח את העבודה פנימה, ואתה חי סביב השעון, ואלה האנשים שלנו בכפרי הנוער. היום הזה, שהפורום הציבורי דחף אותו קדימה, וזו ההזדמנות שלי לומר תודה לפורום הציבורי – לאבי, לשמואל ולעוד אנשים טובים שמאמינים בכפרים – גם אמרת – יש מי שחושב, קצת החצר האחורית וההתמודדויות והקשיים ומי שלא עושה לא טועה, אבל הגיע הזמן לשים את המפעל הציוני הזה בפרונט, ולומר: חברים, זה הדבר שמגיע לו פרס ישראל, המפעל הגדול הזה של כפרי הנוער, ו-וודאי שלעולים, שהם חלק בלתי-נפרד. הם נמצאים עכשיו בתוך הכפרים, חלקם חוזרים לנהל. נראה אותם כאן.

אני מאוד מתרגש ומודה לכם. יש לנו עבודה רבה. היום הזה הוא יום של חג. אני עוזב עכשיו ועדה שקשורה לנושא של שכר המדריכים והמיצוב הפרסונלי, שהוא לא כל כך ברור. אנחנו מודעים למבנים הפיזיים, וגם בזה הפורום עוסק. יש הרבה עבודה. באנו לעבוד. האנשים שכאן, השיער הלבן שלהם נובע מעבודה. אבל תמיד יש מה להשתפר. אני ממש מודה לכל האנשים ולך שמעון, שאתה דוחף.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה לבני פישר. בהחלט יש לך הרבה עבודה. כמו שאמרת, אנחנו מוכנים לעזור. הצוות המקצועי, כאחד שגדל בפנימייה, זה החיים שלו, 24 שעות עם הילדים. הוא מכיר כל בעיה, וצריך לטפל. זו עבודה קשה, וצריך שגם תהיה מתוגמלת היטב. נשמח לסייע. חבר הכנסת מיכאלי, בבקשה.

אברהם מיכאלי:

אדוני היושב-ראש, תודה על הדיון המיוחד הזה. מגיע לכפרי הנוער, שנקדיש להם, ותודה לשמעון שיזם את הנושא.

כפרי הנוער היום השתנו ביחס ל-20-30 שנה. אני זוכר שבעלייה של שנות ה-70 בהתחלה, כפרי הנוער נראו אחרת, המבנה היה אחר. היום אפשר לבקר אצלם ולראות שהאוכלוסייה מוגדרת וספציפית. בכפרי הנוער שאנחנו מדברים כרגע – הזכרנו פה את שמותיהם – אני את בני יקיר הכרתי ואפילו היתה לנו ישיבה מיוחדת מטעם ועדת העלייה והקליטה שם. הכרנו שם גם את הצוות הנפלא וגם את הבוגרים שהזכרתי – האלוף פרקש, שישב אתנו בישיבה, הוא בוגר גאה. שמחתי שכפרי הנוער הוציאו מהם לא רק את האלוף פרקש אלא הרבה כמוהו, וחבריה שמישהו אחר יכול היה להסתכל עליהם כאיזה ילד עולה חדש שהגיע לארץ, הגיע מרומניה, אחר הגיע מרוסיה, אחר הגיע מאתיופיה. הסיכויים של הצעירים האלה, דרך כפרי הנוער, אפשר לראות שיש להם עתיד, ברוך השם, כל אחד לפי רצונו.

לא רק זה. לנו התברר הקשר המיוחד הזה של הבוגרים לכפרי הנוער – בוגרים שחוזרים לכפר, והם בקשר מתמיד. אצל בני ביקרנו לצערנו אחרי האסון של שריפת הכרמל. גם שם ראינו ייחודיות של בני במגוון של קבוצות עולים. לא אשכח את הקבוצה מברזיל שהראית לנו שם, שהם חברה מגובשים בצורה מיוחדת.

שמעון סולמונו:

אני הייתי ביום השריפה, וראיתי בוגרים שהרגישו מחויבים, ובאו באותו יום של השריפה.

אברהם מיכאלי:

בני סיפר לנו אז באותו יום, שבאו אצלו לעזור להצלת הכפר לימינו הבוגרים שהתגייסו לראשונים.

האווירה הזאת היא ייחודית. גם אני גדלתי בפנימייה, אבל שם לא נקראו כפרי הנוער. גדלנו בפנימיות שהן גם אקסקלוסיביות נקראו, במובן הזה שכל אחד רצה להיכנס לשם ולא קיבלו אותם.

אין ספק שהבעיות שנוצרו, כנראה, במשך הרבה שנים, וחלק מזה, אני לא מאשים כרגע את הסוכנות היהודית, למשל, כגורם שגרם לזה, אבל כנראה, הזמן עשה את שלו והכספים הידלדלו, והבעיות שראינו בכפרי הנוער הן בעיות מאוד חמורות. זה כולל התעלמות של מדינת ישראל מכפרי הנוער. כל ניסיון של המדינה להתחמק מתקצוב של כפרי הנוער, לדעתי זה היה פשע. אנחנו עלינו על בעיות רווחה שם, על בעיות של ביטחון פנים בתוך כפרי הנוער, כאילו זו מדינה אחרת, שאנחנו רואים שמנהלי הכפר התמודדו עם זה, ודבר גרר דבר. רווחה גורר בעיות אישיות של תלמידים. אנחנו יודעים הרי מאיפה התלמידים האלה מגיעים. לצערנו, לא כולם מגיעים ממשפחות הכי מסודרות. אותן דבר בעיות של ביטחון פנים שגילינו בכפר – למשל, שאלנו את קצין המשטרה של האזור, איך הוא בקשר עם בית הספר, כי הילדים האלה יוצאים החוצה, ובצורה כזו או אחרת, שלא יסתבכו חלילה.

אבל הדבר הכי בולט היה התחזוקה. אני מזכיר לחיוב את הקבוצה, שהם קוראים לעצמם קבוצת הכפר הירוק, החברה של בני לוי. אני אישית הכרתי את בני לוי. הוא לקח את הכפר. צריך להוקיר. היוזמה הזאת של אנשי עסקים, שמוכנים להיכנס ולהשקיע מהונם לטובת החינוך, צריך להעריץ ולהוקיר את האנשים האלה על כך.

בעקבות העשייה של בני אני עדיין לא אומר שצריך לפטור את המדינה. לחייב את המדינה. אני הבנתי שהחלוקה היתה בזמנו 50%-50% בין מדינת ישראל לסוכנות היהודית. הסוכנות היהודית כמעט יוצאת מכל התקצוב שלהם, ומפריטים לטובת אנשי עסקים את הכפרים האלה. עדיין אני לא חושב שמדינת ישראל צריכה להיות שאננה ולעמוד בצד ולהסתכל: הנה, אנשי עסקים באו והם שמים את הכסף. אנשי עסקים, זה טוב מאוד שהם באים לעזור, אבל עדיין אני רוצה שהמדינה תהיה אחראית בכל שלבי חינוך הילד, וכמובן, גם בליווי תקציבי משרדים שונים שנוגעים לאותו כפר, כי הכפר בעצם, מצד אחד, פותרת למדינה הרבה בעיות, כי אם הילדים האלה לא היו בכפר, לצערנו, אולי היו מסתובבים במקומות אחרים, וזה לא היה לטובת הילדים, אבל מצד שני, גם לא להניח שזה בסדר והם מסתדרים שם ולא צריכים לעזור להם. לכן כל משרד ומשרד שקשור אליכם לכפרים – בני לקח את התפקיד הזה של הבוס הגדול. בני, אני מקווה שלא יגידו לך משרד החינוך: מה אתה צריך מאתנו, אם יש לך הגבירים הגדולים שיבואו לשים כסף? זה לא צריך להיות כך. תפקיד הוועדה לדעת, לעקוב, והממשלה, שהדברים האלה יבוצעו בצורה הכי טובה שאתה יכול כמנהל ותיק של כפר נוער כזה, ומי שהיום ינהל את המינהל ההתיישבותי, צריך להיות פה עם דרישות מאתנו, איך נוכל לסייע לך בקטע של הגברת תקצובי ממשלה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאלי. אני חושב ששווה דיון כל הפרויקטים של הסוכנות, שהם נאלצים לצאת, ומשאירים את זה. זה פרויקט אחרי פרויקט.

דנה זקס:

לא יוצאים משום כפר.

היו"ר יואל רזבוזוב:

לא יוצאים משום כפר, אבל אני לא מדבר רק על החינוך ההתיישבותי; יש לא מעט – התחלנו עם מינהל חינוך והמשכנו. אנחנו בעד הסוכנות.

דנה זקס:

זו אמירה לא נכונה, כי כנראה, הסוכנות הולכת לתת עכשיו עזרה לעוד ששה כפרים, מעבר לכפרים שלה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

יש לנו חדשות טובות. הכול נרשם לפרוטוקול.

אברהם מיכאלי:

ללכת עם ולהרגיש בלי – איך אומרים את זה?

היו"ר יואל רזבוזוב:

הכול לפרוטוקול. תודה.

אברהם מיכאלי:

אני רוצה לציין לשבח את ישעיהו שיושב אתנו פה, שמלווה את הילדים שבאים.

היו"ר יואל רזבוזוב:

כן, רציתי לציין אותו. חבר הכנסת זאב, בבקשה.

נסים זאב:

חבר הכנסת מיכאלי דיבר בהרחבה, ולא השאיר לי הרבה מה לומר. אדוני היושב-ראש, קודם כל, זה מבורך שיש ישיבות ודיונים במקביל. אני בדיוק באתי מוועדת החוץ והביטחון בנושא מקביל. אני רוצה לומר מה ההתרשמות שלי. יש פוטנציאל, יש מוטיבציה. אני חושב שהצעירים הללו לא מספיק מנוצלים. יש מין משהו שפתאום עובר מין חסימה כזאת. כאילו אנחנו לא כמו כולם. יש מין נסיגה כזאת. אנחנו צריכים לבדוק את עצמנו, לעשות חשבון נפש.

הדוגמה הכי פשוטה, איך יכול להיות שכמעט 90 אחוז מהמתגייסים לצה"ל מאותם הצעירים, ו-50 אחוז מהם בסופו של דבר נפלטים. או הם לא נקלטים כי הם מרגישים שהם לא רצויים, אולי מבחינה חברתית. זה בנושא של הצבא, כי יש לי הנתונים.

גם בנושא החברה, הכלכלה, החינוך, התרבות – בכל הנושאים האלה אני חושב שהליווי הוא לא רק כשנמצאים במקום הטבעי שלהם, כשהם באים, והחממה שלהם, שמרגישים שייכות; מה קורה כשהם יוצאים החוצה? איך הם ממשיכים להתמודד עם החיים? זה מבחן של מדינת ישראל, אם אנחנו נותנים להם את כל הכלים, את המקסימום, כדי שהם יוכלו להשתלב בחברה כמו כולם.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה לחבר הכנסת זאב. אני מקווה שבועדת חוץ וביטחון ייקחו ברצינות את הנתונים האלה – 90 אחוז שמתגייסים, 50 אחוז נפלטים. סביר להניח שיש בעיה. אנחנו נעקוב אחרי ההמלצות של ועדת חוץ וביטחון.

ניתן עכשיו לשטח לדבר. אירה קונסטרינסקי, בוגרת נעליה. ישעיהו יושב פה – מזמן לא ראינו אותך. היא מנהלת פנימיית כפר גלים. בבקשה.

אירה קונסטרינסקי:

צהריים טובים לכולם. קודם כל, אני מאוד מתרגשת, וחושבת שהיום הזה הוא מאוד חשוב. מחכה לנו עוד יום שלם. אני בוגרת נעליה, השנה אני חוגגת עשרים שנה בארץ. הגעתי בתוכנית נעליה ג' בזכות החבריה שיושבים פה. יש לי גם פרספקטיבה של גם להיות חניכה בפנימייה, גם להיות בכל התפקידים האחרים – גם בתוך החינוך הפורמלי כמדריכה בפנימייה וגם בחינוך הבלתי-פורמלי כעובדת, מחנכת כיתות אתגר בתוך בית הספר, שהוא בית ספר של החינוך ההתיישבותי. זו השנה הששית כמנהלת הפנימייה וכמגייסת לקולטת לשנה הבאה קבוצת נעליה אצלי בכפר. בפרספקטיבה שלי אני יכולה לומר שבהחלט השינוי האדיר שכפרי נוער עוברים בתקופה הזאת, זה רק להתרחב ורק להתגאות בעשייה. אם אני מסתכלת עשרים שנה אחורה, גם מבחינת הקליטה של בני נוער בתוכניות נעליה ללא הורים, אבל גם בני נוער עולים וישראלים, אנחנו כל הזמן לומדים וכל הזמן מתקדמים ומתפתחים. אני גם מזמינה אנשים שלא ביקרו הרבה זמן ולא יודעים, לבקר ולהגיע לכפרי נוער. גם מבחינה פיזית וגם מבחינת התכנים וההתפתחויות שקורות, זה ממש לא מה שהיה לא לפני עשר ועשרים שנה.

ועדיין יש לנו התמודדות לא פשוטה. ברוב כפרי הנוער, כמו כפר גלים, ויש הרבה כאלו, אנחנו בעצם קולטים עולים או בני עולים או ילדי הארץ מכיתה ז' עד כיתה י"ב. אנחנו מדברים על שיא גיל ההתבגרות. בעצם מתגבשת זהות של ילד, גם שנולד במדינת ישראל. תחשבו על הקושי בגיבוש זהות כשמדובר בנער עולה, אם זה נער שהוא עולה יוצא ברית המועצות, שכולם נמצאים, והם אזרחי מדינת ישראל, אבל השאלה, יהודי, ישראלי, רוסי – מי אני? בשנה שעברה זכיתי ויצאתי עם חניכי הפנימייה שלי למסע שורשים לאתיופיה. אותם 12 בני נוער שליוונו אותם במסע, פתאום שאלות זהות שגם שואלים אותם שם: בתוך הסדר הזה, מי אני? אני יוצא אתיופיה? אני ילד הארץ? אני יהודי? אני ישראלי?

אני חושבת שכפר נוער מאפשר קודם כל להתלבט בשאלות האלה, כי ברגע שמישהו, בטח עולה, מקבל את הבמה הזאת, ומישהו מאפשר לו לשאול את השאלות האלה בקול רם ולא להתבייש ולא להישאר עם זה בבית, קורה שם משהו. גיבוש הזהות הזה, והזהות הזו שמתגבשת עם הזמן, פתאום מאפשרת לך לשים הרבה יותר סימני קריאה במקומות שהיו בהם סימני שאלה.

אני לא יודעת מאיפה הנתונים על 50 אחוז פרישה מצה"ל. אני יודעת שכפרי נוער דואגים לכך שגיוס הוא 90 פלוס אחוז לצה"ל. אני יודעת שיש קושי בהתמודדות ואני גם יודעת שאנחנו מטפלים בתוכניות של ליווי בוגרים, אבל אני חושבת שהמקום הזה שכפר נוער מאפשר לך לגבש את הזהות שלך, לדעת איפה השורשים שלך, לא לשכוח; אני יודעת טוב מאוד היכן השורשים שלי. יחד עם זאת, הזהות הישראלית שלי היום, שמגובשת מאוד חזק בזכות כפר הנוער, בזכות המקום הזה, דרך הצבא, דרך הלימודים האקדמאיים, זה משהו מאפשר, ובעיניי, מאוד קשה לעשות את זה מחוץ לכפר נוער.

אני רוצה לסיים. כשאנחנו קולטים בני נוער עולים, ואני פותחת פה סוגריים ואומרת שהתמודדות היום של כפרי נוער היא מאוד קשה דווקא עם דור וחצי ודור שני בארץ. אנחנו פחות מדברים על זה. אנחנו ממש רואים בהם צברים וישראלים, ולא כך העניין. הילדים מתמודדים עם כך שהם גדלים בתוך הבית עד גיל 5, לא מגיעים לגני ילדים, לא משולבים בחברה הישראלית, ואז מתמודדים עם בעיות שוב ושוב, למרות שהם ילדי הארץ.

מה שגם קורה בכפרי נוער, אני פוגשת ילדים בני 12 שבאים ונקלטים. אני מראיית כל ילד שמגיע אליי לכפר הנוער, ואני מאמינה שזה קורה בכל כפרי הנוער, ואני שואלת אותו: מה החלום שלך, כשתהיה גדול? ולילדים האלה אין חלום, וזה עצוב מאוד, כי זה לא ילדים שנולדו בלי חלום. יש לי ילדה בת 5 בבית, שכשאני שואלת אותה מה היא רוצה להיות, היא יכולה להיות כל דבר – רקדנית, טייסת. משהו במעבר הזה, בכניסה שלהם לתוך המסגרות הפורמליות, שלא תמיד מבינים מה זה ילד עולה, לא תמיד מבינים מה זה משפחה עולה, משהו קורה בדרך. אנחנו מקבלים אותם בגיל 12, ילדים שאין להם חלום. כפר הנוער והאנשים המדהימים שבני דיבר עליהם עוזרים לילדים האלה מחדש לבנות את החלום. מבחינתנו, השמיים הם לא הגבול. ולהגיע להיות בוגרים, ולהגיע לשנת שירות, ולהגיע למכינות קדם צבאיות, לקצונה בצבא. ולא סתם אמרת שהרבה מאוד, גם יוצאי אתיופיה וגם בקהילה של יוצאי ברית המועצות, מי שהצליח מאוד יצאו ממקום של כפר נוער תומך, אוהב, מאמין. זה תפקידנו – להחזיר את הצעירים האלה למקום של חלום. מגיע להם לחלום ומגיע להם להגיע הכי גבוה. הם הדור הבא של מדינת ישראל. אני חושבת שאנחנו עושים את זה בגבורה ובנאמנות גדולה. זאת שליחות, בני, והצוות הזה, האנשים שנוגעים באנשים – איך אמר הרב שלמה קרליבך – ילד צריך מבוגר אחד שיאמין בו. זה הכול. אם יהיה שם במפגש אתו מבוגר אחד שיאמין בו, יש סיכוי שהילד הזה יצליח גבוה. ואלו האנשים שפוגשים ילדים בכפרי נוער.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה. כל הכבוד. אני חושב שריגשת פה את כולם. באמת הילדים האלה צריכים חלום, ואם אתם נותנים להם את החלום הזה, כל הכבוד על העשייה. באמת מרגש.

עובדיה צ'אנקואל, חניך כפר הנוער הדתי, בבקשה.

עובדיה צ'אנקואל:

בוקר טוב. אני עכשיו לומד בכפר חסידים, עולה הודו, קהילת בני מנשה. עכשיו אני גר בעפולה. מה שרציתי לומר בקשר לכפר שלי – אוהב, תומך. בשבוע שעבר היתה לנו חלוקת תעודות. היה שם טקס. בטקס היתה גם חלוקת מלגות לבוגרים. הכפר שלי ממשיך אתך גם אחרי שאתה מסיים. הוא נותן לך ערכים, נותן לך את הכלים, להמשיך את החיים.

היו"ר יואל רזבוזוב:

מה התוכניות שלך עכשיו?

עובדיה צ'אנקואל:

להמשיך ללמוד, להגיע למקומות גבוהים. לכן יש לי את כל העזרה שאני צריך בכפר שלי. חוץ מבית ספר ופנימייה זה גם הבית שלי.

היו"ר יואל רזבוזוב:

יפה מאוד. בואו נשמע את ליסה לוינה, תלמידת נעל"ה בכיתה י"ב, חוות הנוער הציוני. נשמע את החוויות שלך.

ליסה לוינה:

שלום לכולם. באתי לארץ לפני 3.5 שנים. אני בכיתה י"ב, בפנימייה. היה לי מאוד קשה לפני שבאתי לפה לעזוב את הבית שלי. תמיד הייתי קשורה להורים, ולעזוב אותם אפילו לזמן קצר, היה לי מאוד קשה. היה לי פחד, שלא אתרגל לפה ושלא אצליח להישאר, אבל בכיתה ט' הכרתי חברים חדשים, שהיו פה אתי בתנאים זהים, ולא היה לי קשה בכלל. הרגשתי כמו במחנה קיץ, מאוד אהבתי את זה, והחלטתי שזה לא טעות שבאתי לפה, ואני לא מצטערת על זה.

עכשיו זו השנה הרביעית שלי פה. אני שייכת לעתודה האקדמאית, כדי להיות רופאה ואז להתגייס לצבא, כי אני מרגישה שאני רוצה לתרום למדינת ישראל, ואני רוצה להישאר פה. יש לי תוכניות גדולות.

היו"ר יואל רזבוזוב:

יפה. קודם כל, יופי של שפה. איפה ההורים?

ליסה לוינה:

ההורים שלי עדיין באוקראינה. אני חושבת שהם יבואו אליי אולי אחרי שאסיים צבא.

אברהם מיכאלי:

אדוני היושב-ראש, יש לי מחויבות אחת לכפר הנוער הציוני, ואני רוצה לממש אותה. יושב פה מנהל ותיק-ותיק – הבטיח לי בית כנסת... אני חושב שאנחנו כוועדת כנסת, זה פרויקט חשוב שניתן להם, כי הוא רוצה בית כנסת לילדים.

פנחס כהן:

נכון. למרות שאנחנו לא מוגדרים ככפר דתי – אנחנו כפר נוער יהודי.

אברהם מיכאלי:

מחויבות שלי. שר האוצר שחיפש כסף – בטח ימצא כסף בשביל בית כנסת.

היו"ר יואל רזבוזוב:

נבדוק את הסוגייה. אם חבר הכנסת מיכאלי הבטיח, אנחנו צריכים לעמוד בזה עכשיו.... נבדוק את הסוגייה.

הגברת מילה ספיבק, מנהלת כפר הנוער יוענה ז'בוטינסקי.

מילה ספיבק:

שלום. אני גם עולה חדשה. אני עליתי לפני 24 שנים. עבדתי כמורה, כרכזת, כסגנית מנהל, ועכשיו שבע שנים אני מנהלת בית הספר יוענה ז'בוטינסקי בכפר הנוער יוענה ז'בוטינסקי.

אני רוצה לדבר על ילדים עולים, על פנימייה ועל הילדים שבאים כל יום לכפרי נוער. בכפר נוער לומדים לא רק תלמידי פנימייה; באים גם ילדים מאזורים מרוחקים, וכל פעם אני שואלת: למה? אני תמיד שואלת את הילדים שנרשמים אצלנו, ואחרי שאנחנו מסיימים: למה יוענה? המקום שלנו ממוקם בבאר יעקב. למה ילד שגר בגן יבנה או באשדוד צריך לבוא כל בוקר אליי? למה? הסיבה, שכפר הנוער ובית הספר האזורי זה לא אותו דבר. בכל זאת בכפר הנוער אנחנו נותנים יחס אחר לילדים, יחס של הבית, יחס לאנשים – אני בינתיים מדברת רק על עולים חדשים – הילדים האלה הם מקובלים. אנחנו אוהבים אותם. אצלנו הם יכולים לקבל את היחס, את הלימודים, את הבית, והכי חשוב, הילדים האלה מקובלים אצלנו. רבותיי, ילד בורח מהעיר שהוא גר בה אליו, כי הוא לא מקובל. ילד שלא מקובל, רע לו, ואם לילד רע, אחר כך הוא מחפש ברחובות את קבוצות הפשע והעבריינים. אני חושבת שאנחנו בכפרי הנוער עושים הכול כדי לאסוף את כל הילדים. אנחנו מכינים לחיים. אנחנו אוספים את הילדים, ואצלנו הילדים האלה מקבלים הכול – גם חינוך, גם זהות, גם תעודת בגרות. נותנים להם כלים לעתיד. זה מאוד חשוב.

אצלי בבית הספר יש 950 תלמידים. מתוכם 200 תלמידי פנימייה, ו-750 תלמידים באים כל בוקר מכל רחבי הארץ. יש תלמידים שיותר משעה וחצי נוסעים רק כיוון אחד כדי ללמוד אצלנו. למה? בגלל שאצלנו ילד מקבל הכול. קודם כל הוא מקובל. הוא מקבל מאתנו את האהבה. אנחנו מחבקים את הילד. אף אחד לא יגיד לו בגלל ארץ המוצא שלו שהוא רוסי או שהוא אתיופי או שהוא רומני. אף אחד. כי כולם עולים או בני עולים.

יש לי בקשה לוועדת הכנסת. אולי הגיע הזמן להכיר בבתי הספר של כפרי הנוער כבתי ספר על-אזוריים. אני לא צריכה, ומנהלים לא צריכים להילחם עם כל הרשויות על כל תלמיד ותלמיד, כי אם ילד רוצה ללמוד אצלי, למה אני צריכה להילחם מול עיריית אשדוד או מול עיריית רמלה, ולבקש את האישורים? זו הבחירה של ההורים ושל הילד. אני חושבת שהגיע הזמן שבתי הספר וכפרי הנוער יקבלו כבר את האישור של בתי ספר על-אזוריים.

היו"ר יואל רזבוזוב:

צריך לבדוק את הסוגייה. הייתי חבר מועצת העיר בנתניה, ואני יודע שהיו לא מעט בעיות עם זה, שילדים רוצים ללמוד בהרצליה והעירייה התנגדה. זו סוגייה רגישה, כי יש פה הרבה שאלות.

מילה ספיבק:

נכון, ובכל זאת זה כפרי נוער.

חוץ מזה אני רוצה לומר שאנחנו לא נותנים תמיכה רק לתלמידים אלא נותנים גם תמיכה להורים. לפעמים באים ילדים, ודרכם אנחנו עוזרים, מכל הבחינות; לפעמים בחגים אנחנו מעבירים להם משלוחי מנות, שיהיה להם מה לאכול. תודה רבה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה רבה. חשוב מאוד, לערב את ההורים. פיני כהן, מנהל חוות הנוער הציוני בירושלים.

פנחס כהן:

אנחנו כפר נוער יהודי, לאו דווקא דתי. לפני חמש שנים חגגנו 60 שנה לחווה. ראינו הרבה מאוד בוגרי חווה. הדבר שהכי התבלט, וזה גם שם הספר שהוצאנו ב-60 שנה לחווה, זה שהם ציינו את החווה כבית ראשון במולדת. כל אותם ילדים זכרו את המקום הזה כבית הראשון שהיה להם במולדת, בישראל, וכל הגעגועים שלהם באו אל ההתחלה הזאת. לכן אנחנו, כמו יתר כפרי הנוער, והחווה מתעסקת בראש ובראשונה בעולים חדשים; כמעט כל התלמידים שלנו הם עולים חדשים, בין מחבר העמים, עולים חדשים נעל"ה, בין עליית הנוער מצרפת, שגם שם יש לנו למעלה מ-85 תלמידים. לכל אותם תלמידים אנחנו משמשים כעין חממה שקולטת אותם בארץ. אני תמיד אומר בהומור: אנחנו מדינה שאוהבת עלייה, ושונאת את העולים. אז אנחנו אוהבים את העולים. אוהבים את העלייה. והילדים שבאים אלינו מקבלים את העברית בצורה שונה מאולפן עירוני ממוצע, כי באולפן עירוני לוקחים ילדים מרחבי העיר, במקרה הטוב שלוקחים אותם, כי אני יכול לדבר על עשרות רבות ילדים היום שלומדים בבתי ספר, כשלא למדו אולפן ולא לומדים אולפן.

קריאה:

אולפן עירוני יש רק בירושלים.

פנחס כהן:

ואולפן עירוני כמו בירושלים מנתק את הילד, ולומד רק עברית; אין שום התייחסות לשום מקצוע אחר. אם אצלנו מגיע ילד נעל"ה או מגיע ילד עולה, הוא מקבל את כל שעות האולפן שלו, והרבה שעות אולפן, בשלוש הקבוצות שונות, כשבמקביל הוא מקבל בשפה שלו מקצועות בסיס בשנה הראשונה כמו מתמטיקה, אנגלית וכך הלאה, והוא מתחיל ללמוד בעברית רק בשנה השנייה, כך שהוא יכול להיכנס אחרי אולפן לעברית, ולא למצוא את עצמו כמו ילד שגומר אולפן עירוני בירושלים, מגיע לכיתה – הוא היה בינוני במתמטיקה, הוא הפך להיות בו-זמנית חלש במתמטיקה. בכפר נוער המערכת בנויה לקלוט את העולה.

אנחנו, למשל, היות שאנחנו מטפלים הרבה ביוצאי חבר העמים, הדגש היהודי אצלנו הוא מאוד משמעותי, כי הילדים צריכים להכיר את העם שלהם, לטייל במדינה שלהם כדי ליצור את אותה הזדהות שנוצרת במשך הזמן; כדי להיות חלק מהעם.

בשנה שעברה פתחנו בפרויקט עם משרד ראש הממשלה של כיתת גיור ראשונה שהוכרה במוסד שאינו דתי. בקיץ האחרון כ-15 ילדים שלנו הם יהודים לכל דבר, חלקם כבר אחרי ברית מילה, ומשרתים בצה"ל. הם גויסו כיהודים – הכול, כמובן, וולנטרי, לפי בחירתם שלהם. איש לא כופה ואיש לא אונס. הבית הראשון הזה במולדת, החווה במקרה הזה, היא מודל שתוכלו למצוא בהרבה מקומות בארץ ובהרבה כפרים.

כפרי הנוער גמישים. הם מתאימים את עצמם לצרכים המשתנים של החברה הישראלית. אם יש היום עלייה ממקום פלוני, כפרי הנוער מסוגלים להגמיש את עצמם, לשנות את דפוסי העבודה, להתאים את דפוסי העבודה לקהילה ולילדים החדשים שאמורים להגיע, ולכן הם זרוע ממשית שיכולה להיות למשרד החינוך בישראל.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה. ישעיהו יחיאלי, ראש מינהלת נעל"ה.

ישעיהו יחיאלי:

בוקר טוב. כבוד היושב-ראש, אני צריך לומר משהו בשבח האכסניה, אחרי שהערת לי שמזמן לא הייתי, שהוועדה הזאת, אפרופו בית, היא בית של נעל"ה, בעתות שמחה ובעתות צרה. אנחנו תמיד מוצאים כאן אוזן קשבת ושיתוף פעולה מלא מצד היושב-ראש הנוכחי וכל קודמיו.

הערה שנייה אני רוצה לומר לחבר הכנסת סולומון. הכי טוב בבית, אבל יש מצב של ללכת לפנימייה לכתחילה. אפילו לא לכתחילה שבדיעבד, בני. אני עצמי עליתי מתל-אביב לירושלים בגיל 15, והלכתי לפנימייה. אותו דבר ילדיי ואותו דבר נכדיי. במשפחה שלי אנחנו שלושה דורות בחינוך הפנימייתי. לא היה חסר לנו שום דבר בבית. יש כוח עצום לחינוך פנימייתי בגיל ההתבגרות בקרב קבוצת השבים, שנותן זהות, מוגנות, והרבה מאוד דברים שנחסכים ממי שחי בבית, ומ-14:00, 15:00 או 16:00 אחר הצהריים צריך לדאוג לעצמו כל יום למה הוא עושה הערב, והשאלה לאן הערב, שהיתה מאוד פופולרית

כשהיינו ילדים, הופכת עם השנים לשאלה מאוד קריטית, כאשר מערכת החינוך עברה בחלקה לחמישה ימי לימוד בשבוע, ואז סוף השבוע הופך להיות דבר ארוך, ואת התוצאות של הדבר הזה אנחנו רואים חוזר לתוך בתי הספר בדיונים שמתקיימים היום בבתי הספר בירושלים בנושא אלימות, למשל, בתוך כתלי בתי הספר.

שמעון סולמון:

אז אני מבין ממך שיש קריאה עכשיו: לכו ללמוד בכפרי הנוער בהמוניכם?

ישעיהו יחיאלי:

אל"ף, כשמדברים על כפרי הנוער, בוא נדייק, גם בני דייק אותנו בעניין הזה, אנחנו מדברים על כפרי נוער ופנימיות.

שמעון סולמון:

לכן אמרתי.

ישעיהו יחיאלי:

אם פעם היו שלוש פנימיות צבאיות והיום יש שתיים, צריך לשאול למה זה קרה, שפנימייה צבאית שלמה נסגרה. זה מוסד שהצמיח את המטה הכללי.

שמעון סולמון:

אתה יודע שאנחנו לא מדברים על זה. חבל שאתה מחזיר, כי אנחנו יודעים על מה אנחנו מדברים. אם זה כפרי נוער כמו באנגליה, כשהתחילו, שזה כל האליטה של המלוכה, הרי משם התחילו – זה משהו אחר; אנחנו מדברים על כפרי נוער שנמצאים בארץ. המסר שלנו כאן צריך להיות, שמקומך הטבעי כילד, אם יש לך כל התנאים, את כל האפשרויות בבית, אבל כפרי נוער – הנה, אני לידך, מגיל 12 בכפרי נוער, ואני גאה בכך, אבל המסר הוא לא לנתק מהמשפחה.

ישעיהו יחיאלי:

חלילה. היציאה לפנימייה לא מנתקת מהמשפחה, והרבה פעמים אפילו בנעליה, למרות המרחק, היא מחזקת את החוליות בתוך המשפחה, ודווקא המרחק תורם לזה, אבל לא התכנסנו לשם כך אלא לעניין העולים.

אברהם מיכאלי:

זה ויכוח ישן וטוב – לא של אלה שמחפשים פנימייה כמוצא אין ברירה. אתה מהדור השמרן עדיין, זה טוב.

ישעיהו יחיאלי:

מנקודת מבט תוכנית נעליה, בלי החינוך הפנימייתי וכפרי הנוער, פשוט תוכנית נעליה לא היתה מתאפשרת. לכן גם היום, כשאנחנו באים להצדיע לחינוך הפנימייתי, צריך לומר ש-16 אלף ילדי וילדות נעליה נקלטו בארץ בחינוך הפנימייתי כולו, לרבות כפרי הנוער, והיום אנחנו במקום של לומר תודה על זה.

צריך לומר שהחינוך הפנימייתי מתמודד עם בעיה כלכלית קשה עקב העובדה שהתשלום שהמדינה מעבירה לילד הוא בסל לא מעודכן, שקוראים לו סל לאור. באותה פנימייה יכולים להיות שני ילדים, שהמדינה מתקצבת אותם בצורה שונה – אחד נקרא ילד משרד החינוך, ואחד נקרא ילד משרד הרווחה. אלה אותם ילדים, ברבים מהמקרים, ואין שום סיבה שהמדינה תתקצב בשני סטנדרטים. אני מדבר בוודאי על ילדים עולים, ובוודאי על ילדים עולים בלי הורים.

היו"ר יואל רזבוזוב:

איך ילד עולה בלי הורים - -

ישעיהו יחיאל:

ילד נעליה מתוקצב כמו ילד ישראלי ב-85 אחוז לאור פלוס סל שירותים מסוימים, כאשר על ידו ילד רווחה מתוקצב פי שניים, בני?

קריאה:

כן.

ישעיהו יחיאל:

וכבר מבקר המדינה כתב שני דוחות בעניין הזה.

שמעון סלומון:

זה גם ההגדרה של שיקומי, חינוכי וטיפול. יש לזה משמעויות אחרות מבחינת האבחונים של הילדים. זה משהו אחר לגמרי.

ישעיהו יחיאל:

זה נכון, אבל אם ניקח, למשל, את התנועה הקיבוצית, שלא נמצאת כאן סביב השולחן, שהיתה גם חלק נכבד בחינוך הפנימייתי, וקלטה חברות נוער, וקלטה 50 אחוז מילדי נעליה – היא נמחקה, כי התקצוב הזה לא מכסה את ההוצאות. פשוט נמחקה.

למרות הבעיה הזאת אנחנו מוצאים בכפרי הנוער ובפנימיות התמסרות אדירה לילדי נעליה. מה שפני הזכיר פה, בית ראשון במולדת, זה בדיוק הכותרת, בדיוק השם. על כך ביום הזה צריך להודות לכל המחנכים והמחנכות, שחלקם הפכו את נעליה לאורח החיים שלהם. אנשים שעושים את זה שנים. מתחילים מחזור, מסיימים מחזור, לאורך המון זמן. אירה, שיושבת לצדי, מייצגת פנימייה שהרבה שנים לא היו שם ילדי נעליה, כי התוכנית הצטמצמה מהיעדים שהיו לה פעם, ועכשיו הם חוזרים, ואתה רואה את הרעב, את ההשתוקקות, את ההתלהבות, את המוכנות לצאת מכל גדר אפשרית כדי להצליח בדבר הזה.

כמו אירה יש שתי בוגרות נעליה נוספות שמשמשות מנהלות פנימיות – אחת בוגרת החווה, נמצאת בכפר סילבר, ואחת בוגרת נעליה במבואות עירון – בנות שלפני עשרים שנה באו ילדות בנות 15 לבד, תוך עשרים שנה הן מנהלות אותנו. ממש להצדיע לנו.

עוד דבר שראוי לציין בקשר לכפרי הנוער זה הדאגה לבוגרים. יש לנו מספר כפרי נוער שיש שם בית בוגר – אצל בני, לשעבר, היה דבר כזה. ראיתם את זה בעיניים. הסיפור לא נגמר כשהילד מגיע לכיתה י"ב; אצל ילד עולה, הוא רק מתחיל. מתחיל סיפור חדש של יציאה לסביבה לא מוגנת, לצורך להתמודד עם אתגרים, שכל אחד שיש לו עורף משפחתי, נמצא במצב הרבה יותר טוב.

אני רוצה לומר משהו בשם הישראלים, אני מתכוון ילידי הארץ, שעוסקים בקליטת עלייה. העלייה מעלה אותנו. גם אנחנו נהיים אנשים אחרים בגלל ההתעסקות שלנו בקליטת עלייה. על זה אנחנו באים להודות, בכך שעוד תרומה של העלייה לחברה הישראלית, בכך שהיא הופכת אותה לסולידרית יותר, לדואגת יותר, לאכפתית יותר, מתוך המגע היום-יומי עם ילדים עולים וילדי נעליה בכללם. תודה רבה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה לישעיהו, ראש מינהלת נעליה. בני חדד, בבקשה.

בנימין חדד:

צהריים טובים. חשבתי לפתוח בלומר שיש פה שלושה חניכים מהכפר: אבי, שהמשפחה שלו עלתה מאתיופיה, חנה, שהמשפחה שלה עלתה מרוסיה, ועובדיה, שדיבר לפני כן, שהמשפחה שלו עלתה מהודו. יש להם עבר שונה. את העבר הזה צריך לזכור ולשמר, ולעזור להם להיות גאים בו. יש להם עתיד משותף, שאותו צריך לבנות. זה אולי בהסתכלות-על, על הסיפור של כפרי הנוער – לתת לילדים את היכולת להיות גאים במקום שממנו הם באו, ולשמור על הייחודיות שלהם, אבל לבנות עתיד משותף, כי זה העתיד של החברה הישראלית.

פיני השתמש בביטוי: בית ראשון במולדת, שהוא מאוד קרוב לילדי נעליה ולמשפחות של עולים טריים. דיברו לפני כן על בני עולים. יש גם עולים שעבורם הכפר צריך להיות בית שני, כי הבית שלהם קיים בארץ כבר. יחד עם זה, צריך לתת לו השלמות. אני מדבר הרבה בכפר עם הילדים על הבית השני שלהם, כדי לזכור שיש להם בית ראשון. הוא הבית שלהם, ולא מנתקים אותם מהבית שלהם. יש להם בית שני, שהוא הכפר, וילד שיש לו שני בתים יכול להסתמך על הבית הגרעיני שלו בחלק מהדברים, ועל הבית השני, המשלים שלו, בשאר הדברים.

משה איבגי, השחקן, בוגר כפר הנוער שלנו, פגש פעם את חניכי הכפר. הוא אמר להם: בתור ילד עולה ממגדל העמק הרגשתי פעם שווה בין שווים בכפר הנוער הדתי. אגב, בן מחזור שלו, דניאל בן-סימון, אירח אותנו פה בכנסת לפני שנתיים באירוע מרשים.

אני חושב שהחוט ששוזר את כל הסיפור הזה, והעובדה שכפרי הנוער הוקמו מתוך תפישה של בית, משפחה וקהילה. לכן הם שונים מכל מערכת חינוך אחרת. כפר הנוער הדתי כדוגמה הוא גם עבור ילדים שברחו מגרמניה בשנת '36, מגרמניה הנאצית, ולא היתה להם משפחה ולא היה להם בית בארץ, ואנשי הקיבוץ הדתי הקימו את כפר הנוער הדתי כדי לתת להם את הבית בארץ. ברגע שמקום חושב ומתנהג כמו בית, כמו משפחה, כשמגישים את האוכל בחדר האוכל, אתה מגיש אותו כמו לילד שלך, וכשאתה עושה לילד כיבוי אורות, אתה עושה אותו כמו לילד שלך, ואתה משכים אותו בבוקר, אתה גם יכול לכוון עליו כמו על הילד שלך. זה גם בסדר. אתה עושה תהליך חינוכי שבא מנקודת מוצא של בית, משפחה וקהילה, ולא מנקודת מוצא של מקום שתפקידו בסוף היום לספק רק למידה, ציונים, שהם גם חשובים, אבל הם לא הדבר היחיד. אני חושב שזה מה ששוזר את כל כפרי הנוער בארץ. זה שוזר את היום-יום ואת ה-24 שעות ביממה שלנו, ואת ה-365 יום בשנה, כי כפר נוער לא נסגר אף פעם; הוא פתוח בחופשים, הוא פתוח בשבתות, וגם בשבתות חופשיות סו קולד, יש ילדים בכפר. זו העשייה שכולנו גאים בה, גאים להשתייך אליה, ומוודים לקב"ה, למזלנו – כל אחד על-פי אמונתו – על זה שזיכה אותנו לעסוק בזה. תודה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה לבני. כותרת, שמכפר הנוער שלכם יכול לצאת גם בורר...

בנימין חדד:

עוד משפט אחד, ברשותך. הרב קבדה שנמצא פה, הוא בוגר הכפר, חניך כפר הנוער לשעבר. הוא רב של כפר הנוער הדתי. זו גם אמירה – בוגרים שלנו ממשיכים להוביל את הכפר מתוכנו. הם הדמויות שמובילות אותנו ביום-יום שלנו.

היו"ר יואל רזבוזוב:

יפה. אני רוצה לתת לאבי, בבקשה.

אברהם צ'קול:

צהריים טובים. אני עליתי בשנת 2009. אחרי ששנה הייתי במרכז קליטה, הלכתי לפנימייה. מה שקיבלתי בפנימייה, שכולם מדברים שם עברית. כשעברתי לפנימייה, ישר קלטתי הרבה דברים – שפה, גם עם הצוות. למשל, עם ההורים הייתי מדבר אתם באמהרית. אבל שם כולם מדברים עברית – יותר קולטים, יותר לומדים, יותר מתקדמים יחד.

היו"ר יואל רזבוזוב:

יפה מאוד. במרכז קליטה כן צריך לתת את המידע הזה, למשוך את הילדים לכפרים, כי במרכז קליטה אתה חי בנישה שלך, ואתה יוצא לכפר, וזה שונה, האינטגרציה יותר טובה. חשוב לפרסם את זה כמו שצריך. תודה. הגברת מיכל שטרן, מנהלת רמת הדסה, הסוכנות.

מיכל שטרן:

בוקר טוב. אחרי חבריי המדהימים קשה לי להוסיף, אבל בכל זאת, יש לי סיפור משפחתי. התחלתם במשפחות עולים, אז אני דור 13 מצד אמי. אבל כל פעם כשמדברים על עלייה, אני אומרת: כולנו חוונו את משבר העלייה. סבא שלי עלה מרוסיה ב-1910. ציוני גדול. עלה למושב מרחביה. נפטר בגיל מאוד

צעיר כתוצאה מהרצון שלו ומהפערים הגדולים בין להיות חקלאי במושב מרחביה לבין להיות איש ספר, כפי שהוא הגיע. הוא לא שרד, מה שנקרא, את הקושי.

לימים אמא שלי, שנולדה כבר במושב מרחביה, עבדה בשליחות ההתיישבות של אז בבן שמן כמדריכה חינוכית. אחותי, שכבר נולדה במושב בית לחם הגלילית למשפחה מבוססת, עם שורשים עמוקים, למדה בכפר גלים, והיא בוגרת כפר גלים. תכף אספר מה כפר גלים בחלום היה הדבר המיוחד אז לתלמידי כפר גלים. כשאני סיימתי את הצבא, שנה עבדתי בכדורי, ואחרי שסיימתי את הלימודים, השתלבתי ברמת הדסה, בבית הספר, כמורה, ומאז 33 שנה אני עובדת, והיום מנהלת את הכפר.

הכפר שייך לסוכנות היהודית, ואני רואה פה משהו של סיפור שזור בין כל הגופים שעוסקים למען עלייה וקליטה והיטמעות ושיזירת המרקם האנושי המאוד מגוון שלנו כחברה ישראלית, שעובר בין ההתיישבות העובדת, בין כפרי הנוער, בתיווך גופים כל כך גדולים שעוזרים. כנראה, בזמנו יותר הסוכנות היהודית ועליית הנוער; היום גם הפילנתרופיה נכנסת לתוך הסיפור הזה, ואנחנו נהנים מאוד מהפילנתרופיה והתמיכה בראשותו של אבי נאור, שנכנס לכפר לפני 12 שנה, והפך את הכפר למקום אחר.

אני רוצה לציין שני הבדלים שעושים היום את הכפר למשהו, מלבד זה שהתקדמנו, ואנחנו כבר לא מכינה, ויש בית ספר תיכון, ופותרים מכללה, ובהחלט פורצים למקומות שלא ידענו מעולם. אני גם לא מקבלת את הנתונים שנאמרו פה בעניין גיוס ומשתחררים מהצבא. 85 אחוז מהילדים, ששליש מהם יוצאי חבר העמים, שליש למשפחות מאתיופיה, מסיימים את הצבא ועושים שירות נפלא.

לכפר צריך שיהיה חזון, והחזון הזה היה בכפר גלים. היה ברור שעוזרים לילדים לבנות חלום, וכולם נטוו באיזשהו אופן לגרעין התיישבותי. אז זה היה החלום. בנו את רמת רחל, ומי שרצה, הלך, ומי שלא רצה, לא הלך, אבל היה חלום שסביבו כל החברה הזאת פעלה ועסקה והיתה חדורת אידיאלים ושליחות.

נדמה לי שהיום אנחנו לא בתוך חלום קולקטיבי. פעם אחת צריך להגדיר חלומות קולקטיביים כאלה, ולהגיד: יש אפשרות לצאת גם למסלול כזה, מסלול אחר, שאנחנו מעודדים לקהילות כאלה ואחרות, כדי שילדים יוכלו לצמוח ולראות יחד אתנו את העתיד, ולבחור. ירצו – יבחרו; לא ירצו – לא יבחרו.

כפר נוער זה לא הסיפור של עובדי הכפרים הנפלאים. בדרך- - , שנמצא אתי, וכריסטינה, שוודאי עוד מעט תדבר, אמר לי: את יודעת מה ההבדל בין המורה שלי הקודמת למורה שלי היום? זה הברק בעיניים, זה שלא מוותרים עלינו. אז את זה כולכם אמרתם – הברק בעיניים, ושלא מוותרים עליהם, וחבורה של אנשים חדורי שליחות ומחויבות.

אבל אני אומרת שהסיפור של כפרי הנוער הוא לא רק של העובדים בכפרי הנוער אלא של החברה הישראלית כולה. ואני את החברים שלי בטבעון ובסביבה ההתיישבותית הקרובה, אני קוראת להם יום-יום, ואני אומרת להם: חברים, זה הסיפור של כולנו. ואני יכולה לומר שעל 140 העובדים בכפר יש עוד 100 מתנדבים מהסביבה, שבונים מפעלים אנושיים, נכנסים במעורבות לכפר, יום-יומית, וזה מעבר לגיוס כל התרומות והתמיכות, גם מאבי נאור, גם מהסוכנות היהודית, גם מהרוח הישראלית – כל מי שנכנס ותורם לכפר, ותאמינו לי, זה לא מספיק. בתוך זה אנחנו יושבים בגאווה רבה. תודה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה למיכל שטרן, מנהלת רמת הדסה. עכשיו נשמע מכריסטינה, חניכת רמת הדסה.

כריסטינה אשורוב:

צהריים טובים. עליתי לארץ ב-2001. היינו שבעה אנשים, עלינו לארץ, ממולדובה. הדבר הכי קשה שהיה כשעלינו ארצה, זה השפה. לא היתה לנו השפה המשותפת כדי להסתגל בין כל האנשים. אחרי כמה שנים נכנסתי לפנימייה, ושם עזרו לי להשתקם ולהיות שווה בין כל הילדים, כי כולם שם - לא מתייחסים למישהו שהגיע, וישר מנדים אותו לצד, ואומרים: היא עולה, היא לא יודעת את השפה, אז לא כדאי להתחבר אליה. הפוך – מנסים כמה שיותר להתחבר ולעזור.

היו"ר יואל רזבוזוב:

באיזו כיתה את?

כריסטינה אשורוב:

אני עכשיו בכיתה י"א.

היו"ר יואל רזבוזוב:

מה התוכניות?

כריסטינה אשורוב:

נפתחה אצלנו מגמת CNC בפנימייה, ועכשיו אני לומדת שנה שנייה. יפתחו גם י"ג-י"ד שנה הבאה, אז אני מצטרפת לזה, ועם זה אמשיך גם בצבא.

היו"ר יואל רזבוזוב:

חינוך טכנולוגי צריכים לעודד. אלי זרחין, בבקשה.

אלי זרחין:

אדוני היושב-ראש, כשאנחנו מדברים על עולה שגר, נגיד, ברמלה, והוא רוצה ללמוד עברית, אין לו ברמלה אפשרות כזאת. יש אולפן רק למבוגרים; אין אולפן לילדים, עירוני, ואין עברית באף חטיבת ביניים. אז ילד עולה שגר ברמלה, הולך ליאנוש ז'בוטינסקי, רבע שעה נסיעה, כי זה בית הספר היחיד באזור שיש שם אולפן עברית ברמות א', ג' ועוד. ילד שגר ברמלה, שגדל במשפחת עולים, ורוצה ללמוד מדעים, פיזיקה, ביולוגיה, מחשבים – אין ברמלה אף בית ספר, אף חטיבת ביניים שמלמדת פיזיקה וביולוגיה. אז הוא בוחר ללכת ליאנוש ז'בוטינסקי, רבע שעה נסיעה, כי זה בית ספר, כפר נוער שנותן מענה גם במדעים, גם בטכנולוגיה. ואז עיריית רמלה מתחילה במלחמה, כי היא מאבדת כסף, אדוני, גם נתניה, שילדים לא ילכו לרזיאל, הרצליה, ואז פונים למשרד החינוך לא להעביר שכר לימוד לכפר נוער.

נשאלת השאלה, למה? למה עדיין, כשיש חטיבות ביניים בעיר, נשארת ההוראה הישנה, שיסודי זה עד כיתה ח', ולרשות יש בעלות על הילד עד כיתה ח'? למה? למה אי-אפשר להכריז על כפרי נוער? --

היו"ר יואל רזבוזוב:

זה בוועדה של מצנע, אבל אם אתה אומר שיש לך נושא האולפן, שאין במקום אחר – זו כבר נישה שאפשר --

אלי זרחין:

בכל כפר נוער היום יש אולפן עברית.

היו"ר יואל רזבוזוב:

אבל אם יש לך עולה שזקוק לאולפן, ואין לו בבית ספר בעיר אולפן, אני חושב שזו נקודה שתפנו לוועדה --

אלי זרחין:

אבל עיריית רמלה או עירייה אחרת לא מוכנה לשחרר, כי היא מאבדת כסף.

היו"ר יואל רזבוזוב:

אז תפנה לוועדה ונוכל לעזור, כי אם יש צורך כזה, סביר להניח שנוכל לשכנע.

אברהם מיכאלי:

אלי, הסוגייה הזו עלתה – ודאי ליווית אותנו אז – בעניין שובו. שובו רצו לקחת תלמידים בעיר – זה לא מוסד התיישבותי. לא רצו לתת להם תלמידים בעיר, וראשי ערים נלחמו נגדם, מה לעשות?

אלי זרחני:

הדבר השני, שגם קשור לכסף – כפר נוער היום נמצא בבעלות של – כפר הנוער ז'בוטינסקי בעלות של - - - זה אורט, מישהו אחר. ואז משרד החינוך נותן שכר כלשהו על ילדי פנימייה, ילדים אקסטרניים, ללימודים ולחיים בפנימייה. קורסת מערכת ביוב בכפר. משרד החינוך אומר: זה לא אנחנו. אנחנו לא מתקצבים את זה. נופל קיר בבניין. צריך לעשות שיפוץ משמעותי, שזה הרבה מאוד כסף. משרד החינוך אומר: זה לא אנחנו – תחפשו תורמים. למה? כפר נוער הוא של המדינה. ילדים שנמצאים שם, נמצאים בכפר של המדינה. קרסה מערכת ביוב – אני מאמין שמר פיישר צריך לממן כפר נוער לתיקון מערכת ביוב – דברים שלא קורים היום.

היו"ר יואל רזבוזוב:

בסוף מתקנים.

אלי זרחני:

מתקנים מהתורמים. כל כפר מחפש תורמים שייתנו קצת כסף לשיפוצים, לכל מיני תיקונים, אבל למה זה צריך להיות? זה כפר של המדינה, והילדים שם נמצאים בשם המדינה. המדינה לא יכולה לממן את זה.

הדברים האלה קשורים גם לשכר. אומר כאן מנהל כפר, שהוא נותן לילדים בכפר שלו ללמוד בשפה הרוסית בשנה הראשונה מתמטיקה ואנגלית. הוא לא מקבל איזה מימון. משרד החינוך לא מוכן לממן לו מורים, אז הוא צריך לחפש כסף. מאיפה? אם המדינה לא מוכנה בשכר לימוד לספק לו צרכים של המקום, אז לחפש תורמים? אני חושב שצריך להעלות את הנושא הזה, שכפר נוער עושה היום מצווה מאוד גדולה בישראל – לוקח ילדים שלא מוצאים מענה באופקים או ברמלה, וילד שנמצא בכפר נוער, אני סבור שהמדינה צריכה לקחת אחריות ולממן את כל הצרכים שיש בכפר נוער. אין שום בעיה שהמדינה תבוא ותבקר, לאן הולך הכסף. תודה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

אתה רוצה להתייחס?

בני פישר:

אני לא אענה, אבל אני מאוד מסכים אתך. קודם כל, אלה האתגרים שעומדים בפנינו. דיברו פה על סל לאור, על 70 אחוז במימון המדינה, וזה עדיין הרבה, וצריך להגדיל את סל לאור. יש לנו המון אתגרים. שר החינוך כבר מצהיר הצהרות. היום כפרי הנוער נמצאים בסדרי עדיפויות. יש רוח חדשה. אף אחד לא מבטיח הבטחות פה, אבל עושים עבודה רצינית, גם של חקיקה. היום הזה הוא חלק מההתהליך – להעלות את המודעות. לחברי הכנסת יש פה תפקיד מאוד חשוב. אנחנו חושבים שצריך לעשות שינוי גם בצורת התקצוב, גם בנושא אחזקה – כפרים ישנים.

אלי זרחני:

כל הכפרים הם ישנים.

בני פישר:

נכון, ואנחנו מקווים מאוד שנצליח.

היו"ר יואל רזבוזוב:

זו בעיה, של השיפוצים, כי גם אני ביקרתי בכמה כפרים, וראיתי - -

בני פישר:

בעניין הזה אני כן צריך לומר – נגיד את זה עוד מעט באודיטוריום – שר החינוך הצהיר, ואנחנו עכשיו עובדים על זה – אנחנו עם תוכנית חומש, שמשפרת את סביבת החיים של התלמידים בכפר, תוך

חמש שנים, בשאיפה לשדרג באופן מאוד-מאוד משמעותי, מעל 35 מיליון שקלים בשנה, שזה המון, מעל 100 ומשהו מיליון במשך חמש שנים. זה ודאי התחלה של תהליך; יש עוד הרבה עבודה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

יש לילדים האלה עתיד.

אלי זרחין:

בכפר נוער ז'בוטינסקי 98 אחוז מהילדים מתגייסים לצה"ל, 2 אחוז בנות בוכריות קווקזיות מתחתנות. אני ב-17 שנים שאני בכפר, לא מכיר ילד אחד שנשר מהצבא. כולם מסיימים שלוש שנים או שנתיים, כולם באים לכפר, וקרביים אצלנו - -

קריאה:

נוער עולה בוגרי כפרי נוער זה סיפור אחר לגמרי.

שמעון סולמונו:

אלי, טוב שאתה אומר את זה, וחשוב שאנחנו נפגשים כולנו יחד. יש פה גם עניין ברמה הארצית, שזה נתונים כלליים. זה צריך להדאיג אותך – לא להתגונן. זה חתך, ממוצע. אולי לא אצלך. בזכות מקומות כמות 50 אחוז – אחרת היה יותר.

אלי זרחין:

אני מכיר את העולים שרוצים צה"ל, כי זה פותח להם אופציה לעתיד.

היו"ר יואל רזבוזוב:

עם נתונים אנחנו לא מתווכחים. בליינש מקונן, מפקחת בחינוך ההתיישבותי, בבקשה.

בליינש מקונן:

צהריים טובים. אני מפקחת חדשה. חשוב לי לומר שאיך שנפתח הדיון היה כזה נעים וחיובי – איך הוא אמר: בואו נדבר על הדברים החיוביים, ויש עוד מה לעשות. אני מאמינה שאי-אפשר רק לשתות מחצי הכוס המלאה, ואם זה הנתון, אנחנו קודם כל נשתה את חצי הכוס המלאה, ואת חצי הכוס הריקה, נשלים.

הייתי רוצה לעשות הבחנה בין שני סוגי עולים. אם אני מדברת על עולים שהיו כמוני, כמו שמעון, רובנו, שהיום אנחנו נמצאים במקומות מפתח, כפרי הנוער מבחינתנו היה מענה הכי מתאים. לבוא בגיל 15, 16 ללא שפה, לא אלי"ף ולא בי"ת, ללמוד שפה, ללמוד מקצועות ולצאת עם תעודת בגרות מלאה – אני לא יודעת איזה בית ספר בתוך העיר יכול לתת מענה כזה. זה משהו שייאמר לזכותם של כפרי נוער, ואי-אפשר בלי זה.

הדבר השני שרציתי לעשות את ההבחנה הוא, היום אני גם יועצת חינוכית, ויש לי כובע אחר, שאני בבית הספר. ילדים גדלו פה. נולדו כאן – מעון, גן, בית ספר יסודי. בכל זאת בגיל 12, 13, מוצאים עצמם רוצים ללכת לפנימייה. לא פעם כפרי נוער פוגשים ילדים שמגיעים אליהם ללא קרוא וכתוב, שלא רכשו את הקריאה, דור שני. היא דיברה על דור וחצי ודור שני. אני מדברת על זה. זה אומר שהילדים שלי – אני הייתי חייבת את הפנימייה הזאת, כי רק דרך העזרה המסיבית שהייתה לי יכולתי להגיע לאן שהגעתי היום. אנחנו מדברים גם על הדור השני ודור וחצי שעדיין צורך וזקוק לפנימייה, ושם אני שמה את סימן השאלה, ובטח אתם כחברי כנסת תוכלו להוביל את זה. אני בטוחה שזה לא המקום הזה.

הדבר השלישי, ילד יצא מהבית, ואם הוא כבר יצא, הייתי שואפת שיהיה – אולי קשה לומר: יותר טוב מהבית, אבל לא פחות מהבית.

קריאה:

לא בוושה להגיד. זה צריך להיות יותר טוב מהבית.

בליינש מקונן:

הצטנעתי. אני רוצה להגיד שיהיה טוב יותר מהבית, כדי שבאמת כל המעטפת הזאת תביא לאן שהביאה את רובנו. תודה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה. יש הרבה דברים במה שאת אומרת. יש לי הרצאה, מצוינות, ואני מספר בה, שכשאמרתי לאמא שלי: אני רוצה ללכת לפנימייה בוינגייט, היא נלחצה – שמעה: פנימייה, ואמרה: אתה לא הולך לשום מקום. לחלק מהאנשים זו טראומה, ואנחנו פה רואים הרבה דוגמאות, איזה נוער יצא בסופו של דבר, איזה בוגרים יצאו מאותם מקומות. באמת יש, כמו שחבר הכנסת סולומון אומר, שעדיף שהילד יהיה בסביבה הטבעית, אבל לא תמיד הסביבה הטבעית מתאימה, אז שם אנחנו צריכים לזהות ולעודד אותם, כי האינטגרציה הרבה יותר טובה.

קריאה:

לא תמיד יש לו מענה בסביבה הטבעית.

היו"ר יואל רזבוזוב:

מצב באמת חמור, שהילד לא יודע לקרוא ולכתוב בגיל מבוגר, אז זו המסגרת המתאימה, ולשם צריך לאגד פה את כל הגורמים, ופשוט לעודד. אפילו, הייתי אומר, אנחנו לא מדברים פה על אלפים, עשרות-אלפים; לבוא, ואנחנו כדוגמה אישית – את צריכה ללכת, אני צריך ללכת, שמעון צריך ללכת, ולדבר עם אותם ילדים ולומר: גם אני הייתי שם, וזו הדוגמה, ואפשר להגיע. אפשר להביא את האנשים שהם המודלים, שיבואו ויספרו לילדים במרכזי קליטה, בשכונות, שיש מקום טוב, ושאפשר להתחנך בו, ושהוא יכול להיות תחליף. אני חושב שזה חשוב.

דנה זקס מהפורום הציבורי לכפרי הנוער והפנימיות.

דנה זקס:

שלום, אני גם נציגת הסוכנות וגם חברת הנהלה בפורום. קודם כל אני רוצה להודות לחבר הכנסת שמעון סולומון, שתומך בכלל בפורום ובכפרי הנוער, והיום הזה הרבה מהארגון שלו והאפשרות שלו והקיום שלו הוא בזכותו, אז קודם כל תודה רבה.

אני חושבת שאם רואים את כפרי הנוער, יש הרבה מאוד מילים חיוביות שכולם אומרים על כפרי הנוער, אבל בפועל אני חושבת שבלי עבודה בין-משרדית מסודרת המצב של כפרי הנוער הוא לא פשוט. קודם כל, יש פער נורא גדול בין כמות הילדים בארץ שנמצאים בסיכון גבוה, והם נמצאים או בנושרים סמויים או כילדים ללא מסגרת בקהילה. מצד שני, המצב שבו הרבה כפרי נוער נאבקים למצוא את החניכים, ולא כל כפרי הנוער, אבל דווקא כפרי הנוער שמיועדים לאוכלוסיות שיש להם פערים לימודיים מאוד גדולים ואוכלוסיות יותר בסיכון הרבה פעמים נמצאים לא בתפוסה מלאה, שזה היה לכאורה מאוד טוב, אלמלא היו עשרות-אלפי ילדים שהיו צריכים להיות בכפרי הנוער, ונשארים בקהילות לא כי מטפלים טיפול בקהילה, אלא כי אין עבודה מסודרת ומאורגנת של הגורמים השונים בקהילה ושל משרדי הממשלה ביחד כדי לקחת את אותם ילדים ולהוציא אותם לכפרי הנוער. הנתון הרשמי מדבר על 300 אלף ילדים בסיכון בישראל. לא לכולם יש פתרונות בקהילה. גם לא יהיו לכולם פתרונות בקהילה, כי יש ילדים שהפתרון הנכון להם הוא כפר הנוער. הם צריכים מערכת כוללת.

אנחנו היום בסוכנות היהודית, ואני חושבת שגם בפורום, מאוד עסוקים בשאלה, מה קורה עם הילדים - - - הקמנו רשת מכינות קדם צבאיות חצי שנתיות שמיועדת לבוגרי נוער. אם חושבים על זה שרבע מהאוכלוסייה מתגייס במרס, אבל מסיים את כפר הנוער ביולי, עולה השאלה, מה הוא אמור לעשות מיולי עד מרס? לא לכולם יש בית ולא לכולם יש בית שנכון שהם יחזרו אליו לחצי שנה, ובייחוד במקומות יותר חלשים גם אין עבודה.

שמעון סולומון:

גם הביטוח הלאומי בסיפור הזה.

דנה זקס :

תכף אגיד על זה. בעצם הקמנו איזושהי תבנית שמציעה לכל בוגר כפר נוער, ודאי למישהו שהגיע ללא עורף משפחתי, אבל גם חבריה שהגיעו עם עורף משפחתי אבל בני עולים או ישראלים ותיקים, שנכון להם לבוא לחצי שנה של מכינה, שעושה הכנה טובה יותר לצה"ל, ללכת לצה"ל ולקבל ליווי, ואחרי זה לחזור לחצי שנה תוכנית נוספת, שבה הם מקבלים מקום עם מגורים, אפשרות לעבוד בעבודה מועדפת ולחסוך את הכסף לשנת הלימודים הראשונה, ובתום החצי שנה של התוכנית הפוסט צבאית אנחנו נותנים מלגות – או ללימודים אקדמיים או ללימודי מקצוע או להשתלבות לתוך חברות הי טק. אנחנו עושים את זה יחד עם רשתות של מלונות – עם ישראל, עם רשת פתאל, עם חברות הי טק שנותנות את העבודה לצעירים, ואז אותו בוגר כפר נוער, שבא למכינה לפני צבא, לווה בצבא ואחרי צבא, מקבל מלגה ללימודים, ויכול לחסוך כ-30 אלף שקל, שזה מאפשר לו להתקיים בזמן שהוא מקבל את המלגה, ולהמשיך ללמוד הלאה.

גם בכפר הנוער רמת הדסה יש תוכנית בשם רואים 6/6, שההתייחסות היא לששה ימים שהנער או הנערה בכפר, אבל גם בהסתכלות שש שנים קדימה, שזה בעצם מה שרוב המשפחות עוזרות גם בליווי הילדים שלהם.

אני חושבת שצריך לעשות פה מהלך בין-משרדי וממשלתי, שדואג לקחת את אותם חבריה ולתת להם את הליווי עד שהם מקבלים מקצוע ויכולים להשתלב בצורה טובה בחברה כבוגרים.

היו"ר יואל רזבוזוב :

תודה. לגבי הצוות הבין-משרדי, יש לנו חבר הכנסת סולומון, שלקח ומוביל את הנושא הזה. אני חשוב שחשוב שתעשה שולחן עגול עם כל הצוות המקצועי, ולראות את כל הבעיות שדיברנו כאן עליהן. אני רוצה לציין – בדרך כלל פוליטיקאים אוהבים לקחת דברים תקשורתיים ושמביאים קולות. זה לא דבר שהוא תקשורתי ולא דבר שמביא קולות בבחירות. זה דבר ששמעון עושה מהלב, ואני מברך אותו על כך. מה שאתה עושה זה מחמם את הלב, שיש חברי כנסת שלוקחים נושאים כאלה, ואנחנו כוועדה נעמוד מאחוריה, מה שאתה צריך.

אחרונת הדוברים, זיוה מקונן, מהאגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה.

זיוה מקונן-דגו :

שלום. ראשית, אתחיל בזה שאני גם בוגרת כפר נוער, אבל לא מבחירה וכי ההורים שלי בחרו וכו', אלא כי היתה החלטה גורפת בשנות ה-80, שכל בני הנוער יוצאי אתיופיה הולכים לפנימיות, וזה מה שהיה.

אני מאוד מקווה שאני לא הורסת פה חגיגות, אבל אני רוצה להביא גם עובדות מהשטח. אני מסכימה אתך - -

היו"ר יואל רזבוזוב :

רק אם אפשר בקצרה, כי ב-13:00 יש טקס לכל הנוכחים בוועדה.

זיוה מקונן-דגו :

אני מסכימה אתך בהחלט, שכפרי נוער היוו מקום משמעותי באותן תקופות לכמה, אבל רוב בוגרי כפר הנוער יוצאי אתיופיה לא נמצאים בעמדות האלה שלך ולא בעמדות של חבר הכנסת סולומון. רוב האנשים לא בעמדות משמעותיות, ואם אנחנו מדברים על אחוז המתגייסים הגבוה של יוצאי אתיופיה, אבל מצד שני, או יושבים בכלא - -

היו"ר יואל רזבוזוב :

חבר הכנסת הביא לנו נתונים. דיברנו על זה.

זיוה מקונן-דגו :

או פי שמונה מהמתאבדים הצעירים הם מקרב יוצאי אתיופיה – אלה נתונים מדאיגים.

בני פישר :

אבל תעשי הבחנה בין כפרי הנוער. חשוב לחדד ולא לעשות פה סלט.

זיוה מקונן-דגו :

אני לא הפרעתי לאף אחד, בבקשה תנו לי להגיד את הנקודות. יש כמה סוגי פנימיות, ברור לנו. ברור לנו שאם אלה פנימיות אליטיסטיות שבוחרות, והמקום שלהם הוא במקום אחר, ותלמידים הולכים למקומות האלה, אין לנו מה להתווכח. אבל כשאנחנו מסתכלים על פנימיות של עליית הנוער, ו-22 אחוז מהתלמידים שלומדים שם הם יוצאי אתיופיה, יש פה סוגייה שצריך לשים אותה על השולחן. ואם אנחנו נכנסים לפנימיות, והיינו ושיתפנו את ראש המינהל על פנימיות שביקרנו בהן, והיינו בארבע פנימיות בשנה האחרונה, ומתוך הארבע בשלוש פנימיות רוב התלמידים יוצאי אתיופיה לומדים בכיתות נפרדות, אלה נתונים מדאיגים. אני חושבת שצריך לראות את הנקודות האלה. לצערי הרב, אני מעלה את הדברים שקצת קשה לחגוג אתם. יוצאי אתיופיה, 22 אחוז, כשהם מהווים רק 3 אחוזים מכלל האוכלוסייה של התלמידים, זה אומר משהו.

ברור לי שצריכות להיות מסגרות פנימייתיות, כי יש ילדים שצריכים את המסגרות האלה, ואם עליית הנוער או החינוך ההתיישבותי לקח על עצמו לקבל את התלמידים האלה, צריך להיות לו כל הכלים כדי להוציא אותם לתלמידים, בוגרים אחראיים, בוגרים מחויבים, בוגרים שיכולים לצאת עם נתונים ויכולים להשתלב בכל הרמות. ואם אנחנו מבקשים לראות נתונים, צריך לשים את הדברים האלה על השולחן כדי לראות. צריך לתת מקום ולראות מיהם העולים באמת. מסגרת נעל"ה, ברור שאם ילדים עולים ללא הוריהם, המסגרת הזאת היא טובה, אבל לא בכל מחיר לכל העולים המסגרות האלה מתאימות. אם תלמיד מגיע, אני חושבת שכפרי הנוער צריכים להיות מוכנים כדי לתת מענה. אני מכירה את נתוני הפערים, וכל כפרי הנוער אומרים לנו שהתלמידים מגיעים עם פערים מאוד גדולים. אני חושבת שעל הנושא הזה צריך לקיים דיון בוועדת החינוך, אדוני חבר הכנסת סולומון. בוועדת החינוך צריך להתקיים דיון על נושא הפערים, וכמה הכפרים מחויבים באמת להוציא את הילדים האלה עם כלים - גם אם לא עם תעודת בגרות, עם כלים מקצועיים כדי שיוכלו להשתלב.

היו"ר יואל רזבוזוב :

תודה. משפט אחד.

יוסף חזי :

חזי יוסף, מנהל כפר הנוער כנות. ביקשתי את רשות הדיבור רק כדי לומר משפט אחד: כפרי הנוער של המינהל לחינוך התיישבותי הם רשת הביטחון של החברה הישראלית, ואני מודה לוועדה על שנרתמה לעזור לד"ר בני פישר מנהל המינהל ולפורום הציבורי כדי להוביל את כפרי הנוער למקום עוד יותר טוב; להיות חלק חזק של החברה הישראלית. תודה.

היו"ר יואל רזבוזוב :

תודה. חבר הכנסת סולומון.

שמעון סולומון :

תודה. אעשה את זה קצר. אל"ף, הצטרף אלינו בני לוי. כשהזכרנו את בן יקיר - אני הייתי עד אישית, עבדתי שם תקופה, וראיתי איך המקום הזה הפך להיות מבחינה פיזית מקום שנוח לחיות בו בזכות הכניסה שלו לכפר, ובעזרת השם, אני מקווה שיותר ויותר - זקס, את יודעת על מה אני מדבר - שניכנס לאט-לאט לכפרי נוער, להפוך אותם לכמה שיותר נוחים. גם אבי נאור, כמו ברמת הדסה שביקרתי שם - נדמה לי, יום אחרי ההיבחרות שלי; נדמה לי שהופתעת שהגעת בכלל - רצו לבטל את המפגש, ולי היה ברור ללכת, כי עצם היבחרותי לא מבטלת עשייה - כך אמרתי לך, אני חושב. לכן אנחנו צריכים ללכת ולראות ולשפר כמה שיותר.

כפרי נוער, אם לא הבנת אותי נכון, ישעיה, אם לא היו כפרי נוער, היה צריך להמציא אותם בשביל תלמידי נעל"ה, כי הם צריכים כפרי נוער. אז אנחנו מדברים באופן כללי, אבל ברור לנו מי צריך ומי לא צריך, אבל התפישה העקרונית כתפישה, שילד מקומו הוא במשפחה, היא אמירה כללית יותר, ומי שצריך אותה, היא צריכה להיות הכי טובה - זו אמירה. יש כפרי נוער שהם שיקומי, טיפולי, חינוכי. אני יודע על מה אתם מדברים, זיווה, וזה דיון אחר. אנחנו צריכים בוועדת חינוך, פה, להמשיך, כי כשאנחנו בודקים

בתוך כפרי נוער, נגיד, איפה עולים כאלה או אחרים נמצאים רובם, אם בשיקומי או בטיפולי, ואיפה בחינוך הנורמלי, יש שם סוגייה שצריך לבדוק אותה ולא צריך להתעלם ממנה, אבל היום זה להצדיע, לומר תודה, כי בסך הכול כפרי נוער, חינוך התיישבותי, פנימיות, יש עשייה, ואנחנו נמשיך לטפל בזה. זה מספיק גדול כדי שלא נגיד את זה כלאחר יד, אלא לקיים דיון ממש טוב.

יש פה שינוי מגמה מצוין של שר החינוך, שמשקיע מעל 100 מיליון שקל כדי שהתלמידים האלה, איש שנראה גיבור גדול, ראיתי כמה הוא שבור כשהוא ראה את הילדים בקיץ, שאין להם מזגן, ושאינן להם תנאים הכי טובים. דיברנו על זה כמה פעמים. לכן אני חושב שיצירת תנאים טובים בתוך הכפר – שתהיה אווירה טובה, שיהיה מזגן וחם ונעים, זה לא פחות חשוב מפיזיקה ומתמטיקה, ואני חושב שצריך להדביק את זה כמה שיותר פילנתרופים, שיעזרו עד שהמדינה תיקח 100 אחוז אחריות.

בעיית זהות בקרב יוצאי אתיופיה היא הבעיה הכי מרכזית. בעיית הזהות משליכה כמעט על הכול, וכשאני מסתובב במאיר שפייה, - - - בתלפיות, נדמה לי גם ברמת הדסה, היום יותר ויותר בכפרי נוער מדברים על בעיית הזהות, ואת זה צריך לחזק.

אני חושב שיש יתרון בחינוך ההתיישבותי יותר מאשר בחינוך בערים, שזה מקום מרכזי, ויש גם הזמן אחר הצהריים, כי אם אנחנו נחזק את הזהות, ונעשה את זה ברור יותר, יהודי, ישראלי, לדעתי, זה רצף. זה לא זה או זה. ורק צריך להבהיר להם, וראינו ילדים שהיו שם וחזרו, עד כמה הם חזקים, כי זה משפיע על הצבא ועל הנשירה, על הכול. לכן אפשר לקחת את זה כתוכנית ברורה מאוד.

אני מאמין שד"ר בני פישר, כמו שהספקתי להכיר אותו, יצעיד הרבה יותר קדימה. צריך להקים צוות בין-משרדי, ונעשה ביחד, כי זה לא עניין של משרד אחד אלא של כמה. אני עומד לרשותכם, ונעשה את זה ביחד.

לגבי אזורי רישום, ב-98' היתה סוגייה כזאת, בעיה גדולה של יוצאי אתיופיה, שרצו להתחנך בקיבוצים, הפרויקט של הקיבוצים, אבל ערים לא רצו לשחרר את הילדים. תאמין לי, כשהשר רוצה, הכול אפשרי. פתחנו אזורי רישום – למשל, מבאר שבע לחצרים, לקיבוץ חבל הבשור, לקיבוצים שונים. אם תרצה לדבר על זה יותר לעומק, נוכל לשבת. יש תקדים לזה. תודה רבה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר יואל רזבוזוב:

חברים, אני שמח שקיימנו את הדיון החשוב הזה. תודה לחבר הכנסת סולומון ולחברי הכנסת.

תודה רבה, הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 10:13.